

11.1.2024

Specialsakkunnig Kati Leskinen

Förslag till statsrådets förordning om ersättningar och understöd som avses i miljöskadefonden

1 Huvudsakligt innehåll

Det föreslås att det utfärdas en förordning av statsrådet om ersättningar och understöd som avses i miljöskadefonden. Genom förordning utfärdas närmare bestämmelser om förfarandet för ansökan samt innehållet i ansökan och de utredningar som krävs för behandlingen av ansökan när det gäller ersättningar som avses i 17 § i lagen om miljöskadefonden (1262/2022) och understöd som avses i 20 § i den lagen. Lagen om miljöskadefonden träder i kraft den 1 januari 2025.

2 Innehåll

2.1. Bakgrund och bemyndigande att utfärda förordning

I lagen om miljöskadefonden (1262/2022) föreskrivs om en ny fond som står utanför statsbudgeten. Ur fonden betalas ersättning för kostnaderna för bekämpning av miljöförorening och återställande av förorenad miljö samt för skador som orsakats då ersättning inte kan tas ut av den egentliga ansvariga parten till exempel på grund av insolvens eller för att det inte har kunnat utredas vem den ansvariga parten är. Dessutom ska det ur fonden beviljas understöd enligt prövning för anskaffningar som avser verksamhet för bekämpning av miljöskador till de aktörer som ansvarar för ordnandet av räddningsväsendet. Fondmedlen som är avsedda för betalning av ersättningar samlas in hos dem som bedriver sådan verksamhet som medför risk för förorening genom miljöskadeavgifter som tas ut årligen eller som är av engångsnatur. För de understöd som beviljas för anskaffningar som avser verksamhet för bekämpning av miljöskador används ett anslag som överförs från statsbudgeten till fonden.

Lagen om miljöskadefonden träder i kraft den 1 januari 2025. Samtidigt upphävs lagen om oljeskyddsfonden (1406/2004) och lagen om miljöskadeförsäkring (81/1998). I övergångsbestämmelserna har det ändå skrivits in att några paragrafer som gäller godkännande och fastställande av oljeskyddsfondens bokslut blir i kraft tills det sista bokslutet för oljeskyddsfonden har behandlats enligt lagen om oljeskyddsfonden. Likaså har det i övergångsbestämmelserna som gäller miljöskadeförsäkring skrivits in att några paragrafer förblir i kraft tills det sista ersättningsyrkandet som framställts hos försäkringsgivaren eller Miljöförsäkringscentralen har avgjorts genom ett beslut som vunnit laga kraft.

I 17 och 20 § i lagen om miljöskadefonden finns bemyndiganden att utfärda förordning. Genom den nu aktuella förordningen utfärdas närmare bestämmelser om innehållet i ansökan om ersättning och de utredningar som krävs för behandlingen av den. Dessutom utfärdas genom denna förordning

närmare bestämmelser om innehållet i ansökan om understöd för anskaffning av bekämpningsmateriel och de grunder för prövning som gäller beviljande av understöd och av understödets belopp.

Det understöd som beviljas ur miljöskadefonden är statsunderstöd. Om statsunderstöd föreskrivs i statsunderstödslagen. I 8 § i den lagen ingår ett bemyndigande att utfärda förordning. Genom den nu aktuella förordningen utfärdas närmare bestämmelser om att söka statsunderstöd och om innehållet i ansökan.

2.2. Beredning

Förordningen har beretts som tjänsteuppdrag vid miljöministeriet. Ett diskussionsmöte om utkastet till förordning ordnades för välfärdsområdenas räddningsväsenden den 4 september 2023. Utkastet var på remiss xxx – xxx. Utlåtanden lämnades av....

2.3. Nuläge och de viktigaste förslagen

Miljöskadefonden är en ny fond utanför statsbudgeten. Ur miljöskadefonden betalas det ersättning för kostnader för bekämpning av förorening av miljön och återställande av förorenad miljö samt för skada som orsakats i situationer av subsidiärt ansvar. Ur miljöskadefonden kan också beviljas understöd enligt prövning för anskaffningar som avser verksamhet för bekämpning av miljöskador inom ramen för de anslag som överförts från statsbudgeten. Miljöskadefonden ersätter de nuvarande ersättningsystemen som grundar sig på oljeskyddsfonden och miljöskadeförsäkring.

Genom den aktuella förordningen utfärdas enligt förslaget i enlighet med 17 § i lagen om miljöskadefonden närmare bestämmelser om innehållet i ansökan om ersättning och de utredningar som krävs för behandlingen av ansökan om ersättning för skador eller kostnader för bekämpning och återställande. I enlighet med 20 § i lagen om miljöskadefonden utfärdas genom förordningen också närmare bestämmelser om understöd enligt prövning för anskaffning av bekämpningsmateriel. Genom förordningen förtydligas grunderna för prövning som gäller beviljande av understöd och understödets belopp. Enligt förslaget kan understöd beviljas för att delvis täcka kostnader för anskaffning av materiel för bekämpning av miljöskador. Huvudansvaret för upprätthållandet av bekämpningsberedskapen ligger dock på välfärdsområdena, i enlighet med lagen om välfärdsområdenas finansiering (617/2021). I förordningen föreslås dessutom närmare bestämmelser i enlighet med 8 § i statsunderstödslagen om innehållet i ansökan om understöd och om grunderna för beviljande av understöd. I enlighet med statsunderstödslagen kan miljöskadefondens styrelse meddela beslut om statsunderstöd (beslut om förhandsgodkännande). Efter erhållet godkännande kan den sökande göra anskaffningen enligt beslutet. Enligt förslaget betalas det slutliga statsunderstödet ut utifrån de faktiska kostnaderna efter att en godtagbar utredning om hur understödet använts har lämnats till miljöskadefonden.

Understöden enligt prövning för anskaffning av bekämpningsmateriel som avses i 20 § i lagen om miljöskadefonden är väldigt liknande som de understöd som beviljas ur den nuvarande oljeskyddsfonden för anskaffning av materiel. Ur oljeskyddsfonden har exempelvis 70–95 procent av anskaffningskostnaderna för båtar ersatts, beroende på klassificeringen av den båt som skaffas och

på hur mycket båten kommer att användas i oljebekämpningsuppgifter. De beviljade understöden har uppgått till sammanlagt cirka 5–10 miljoner euro per år.

När oljeskyddsfondens verksamhet upphör upphör också utbetalningen av ersättningar ur fonden. Ur den nya miljöskadefonden kan understöd beviljas enligt prövning till välfärdsområdena och till Helsingfors stad samt landskapet Åland för anskaffning av materiel för bekämpning av miljöskador. Tidigare ersattes sådana materielanskaffningar direkt till räddningsverken ur oljeskyddsfonden, men miljöskadefonden har ingen sådan finansieringsmöjlighet på grund av den finansiering välfärdsområdena får från staten.

2.4. De huvudsakliga konsekvenserna

Ekonomiska konsekvenser

Förordningens ekonomiska konsekvenser berör i synnerhet den skadelidande och den myndighet som vidtagit åtgärder för bekämpning och återställande, som enligt förslaget har möjlighet att från miljöskadefonden ansöka om ersättning för skada och för kostnader för bekämpning och återställande. Genom förordningen preciseras innehållet i ansökan om ersättning och de utredningar som krävs. Vid bedömningen av om utredningen är tillräcklig beaktas den ersättningsökandes faktiska möjligheter att driva in ersättningar samt möjligheterna att utreda vem som är ersättningskyldig eller vem som svarar för kostnaderna för bekämpning och återställande.

Understödet har en viss ekonomisk inverkan på den finansiering som är tillgänglig för välfärdsområdenas räddningsväsende när det gäller bekämpning av miljöskador. Med tanke på totalfinansieringen är understödet ändå litet eftersom bekämpningen av miljöskador bara är en del av räddningsverksamheten och dess finansiering. Den årliga finansieringen av välfärdsområdenas räddningsverksamhet uppgår till cirka 485 miljoner euro, medan det totala årliga understödsbeloppet är cirka 3 miljoner euro. Understödet har dock en praktisk betydelse eftersom det kommer att användas för att styra direkt finansiering till anskaffning av materiel för bekämpning av miljöskador. Verksamhetsprincipen liknar den som oljeskyddsfonden hittills har haft. Det understöd som beviljas ur miljöskadefonden täcker dock endast en del av den totala finansieringen av materielanskaffningen, så räddningsväsendet ska också själva delta i finansieringen av projektet. Dessutom inverkar det anslag som årligen beviljas i statsbudgeten på beloppet av de understöd som beviljas. Anslaget kan variera från år till år eftersom riksdagen beslutar om det i budgeten. Enligt förslaget täcker understödet en viss procentandel av kostnaderna för anskaffning av materiel för bekämpning och hjälper på så sätt räddningsväsendet att skaffa materiel som används för bekämpning av miljöskador. Beloppet av det understöd som beviljas årligen är ändå betydligt mindre jämfört med de understöd som beviljats ur oljeskyddsfonden.

Ur oljeskyddsfonden har tidigare ersatts 70–95 procent av anskaffningskostnaderna för bekämpningsmateriel, exempelvis för oljebekämpningsbåtar. Finansieringen har haft stor ekonomisk betydelse för räddningsväsendet. I och med välfärdsområdena får räddningsväsendet sin finansiering indirekt från staten, men finansieringen är inte direkt riktad till anskaffning av materiel som används för bekämpning av miljöskador.

Miljökonsekvenser

Syftet med lagen om miljöskadefonden är att trygga en god miljöstatus. Genom den aktuella förordningen preciseras kraven på innehållet i ansökan om ersättning. Den goda miljöstatusen tryggas genom så smidig ersättning av skadesituationer som möjligt, vilket igen förenklar för de sökande och är rättvist med tanke på dem som tryggt den goda miljöstatusen eller vidtagit åtgärder för återställande. Att ansökan är tydlig och utredningarna tillräckliga stöder det att ansökningarna om ersättning kan behandlas så snabbt som möjligt.

Genom det understöd som beviljas stöds bekämpningsberedskapen när det gäller miljöskador och hanteringen av skadliga miljökonsekvenser främjas. Det här har således indirekta miljökonsekvenser som tar sig uttryck särskilt i en förbättring av materielkapaciteten för bekämpning av miljöskador.

Konsekvenser för människor och samhälle

Förordningen har inte direkta konsekvenser för människor och samhälle eftersom den preciserar lagen om miljöskadefonden. Preciseringarna gäller särskilt ersättningsförfarandet och de utredningar som krävs i enlighet med 17 § i lagen om miljöskadefonden. Ett så tydligt ersättningsförfarande som möjligt och tydliga krav på innehållet i de utredningar som krävs stöder en snabb behandling av ansökningarna om ersättning. Då får de sökande smidigare ersättningar för de situationer som uppstått.

I enlighet med 20 § i lagen om miljöskadefonden har förordningen också samhällseliga konsekvenser eftersom tydliga grunder för prövning hjälper de sökande att lämna in sin understödsansökan för behandling hos miljöskadefonden. Med hjälp av understöden får räddningsväsendet stöd för anskaffning av bekämpningsmateriel de behöver. Detta i sin tur förbättrar bekämpningen av miljöskador på en nationell nivå.

2.5. Remissvar

Utkastet till förordning var på remiss mellan den xx xxxx och xx xxxx.

2.6. Specialmotivering

1 § Innehållet i ansökan om ersättning och utredningar som krävs för behandlingen av ansökan

I ansökan om ersättning ska enligt förslaget ingå en beskrivning i enlighet med 17 § 3 mom. i lagen om miljöskadefonden av det föroreningsfall eller annan motsvarande störning som orsakat skadan eller föranlett kostnaderna för bekämpning och återställande, uppgifter om tidpunkten och platsen för uppkomsten av föroreningen samt tidpunkten för när skadan ska ersättas framträtt.

Utredningarna behövs för att fonden ska få en helhetsbild av den situation som behandlas och grunderna för betalning av ersättning, för att avgöra ärendet om utbetalning av ersättning.

Övergångsbestämmelserna i 36 § i lagen om miljöskadefonden tillämpas till den del det är fråga om ersättning för skador och kostnader för bekämpning och återställande som föranletts av ett föroreningsfall eller någon annan motsvarande störning som uppstått före ikraftträdandet av lagen. Dessa situationer förtydligas i 2 och 3 mom.

2 § Innehållet i ansökan om understöd för anskaffning av bekämpningsmateriel

I ansökan om understöd ska enligt förslaget ingå en utredning om de omständigheter som enligt 20 § 2 mom. i lagen om miljöskadefonden ska beaktas vid prövningen av beviljandet av understöd och understödets belopp, nämligen huruvida anskaffning av materiel ingår i den investeringsplan som gäller räddningsväsendet, nivån på räddningsväsendets bekämpningsberedskap och behoven att utveckla den, riskerna för miljöskador i området och de nationella målen för bekämpningen av miljöskador. Ansökan om understöd ska därtill innehålla en utredning om hur det bekämpningsmateriel som anskaffas lämpar sig för bekämpning av miljöskador. Exempelvis ska i totalkostnaderna för en oljebekämpningsbåt specificeras vilken utrustning och vilka tillbehör som ingår i anskaffningskostnaderna. I fråga om oljelänsar ska i ansökan specificeras vilka tillbehör eller anordningar som ingår i totalkostnaden av länsanskaffningen. I ansökan ska anges det belopp av totalkostnaderna för materielanskaffningen för vilket understöd söks och den procentandel av totalkostnaderna som det ansökta understödet utgör. Till ansökan om understöd ska därtill bifogas en utredning om de tekniska specifikationerna för det materiel som anskaffas. När det gäller exempelvis oljebekämpningsbåtar ska en utredning om vilken klassificering båten som ska skaffas har och vilka tekniska specifikationer båten har lämnas in. I fråga om oljelänsar gäller de tekniska specifikationerna igen exempelvis vilka länsar materielanskaffningen gäller (läns för hav, kust, avgränsning osv.) och om länsen i fråga exempelvis är kompatibel med motsvarande länsar i andra räddningsområden. Dessutom ska i ansökan redogöras för den sökandes ekonomiska förutsättningar att genomföra anskaffningen med stöd av det understöd som söks ur fonden. Har den sökande exempelvis som avsikt att genomföra anskaffningen av båten redan under nästa kalenderår eller skaffas den nya oljelänsen redan under innevarande år.

3 § Grunderna för prövning av understöd och av understödets belopp

I det föreslagna 1 mom. föreskrivs det om prioritetsordningen för understödsansökningarna samt helhetsbedömningen. De ansökningar om understöd som inkommer och avgörs varje år placeras sinsemellan i prioritetsordning utifrån en helhetsbedömning. På så sätt bedöms vilka materielanskaffningar som kan beviljas finansiering under det aktuella året. Understöd kan beviljas inom ramen för det anslag som överförts från statsbudgeten. På helhetsbedömningen inverkar också antalet ansökningar om understöd som inkommit det året. Till exempel kan det anslag som överförs från statsbudgeten något år vara mindre än anslaget föregående år. Det här inverkar direkt på hur många positiva understödsbeslut som kan fattas året i fråga. Något år kan mängden ansökningar om understöd vara betydligt fler än åren innan. Då är det möjligt att färre positiva beslut beviljas eller alternativt att understödsbeloppen är lägre det året. Miljöskadefondens styrelse strävar efter ett jämnt bemötande av sökande i samband med helhetsbedömningen.

I det föreslagna 2 mom. föreskrivs det om prioritetsområden per kalenderår. Styrelsen för miljöskadefonden bestämmer i början av varje kalenderår prioritetsområdena för understödet det aktuella året och meddelar de sökande om dessa i det elektroniska ansökningssystemet. Fondens styrelse kan exempelvis något år särskilt betona utvecklingen av ny teknologi, och då riktas de beviljade understöden särskilt till ersättandet av anskaffningskostnader för materiel som samlar in lätt brännolja. Ett annat år kan fondens styrelse koncentrera sig exempelvis på förbättring av fartyg vid kusten eller i inlandet. Enligt förslaget bestämmer miljöskadefondens styrelse prioritetsområdena efter att ha hört fondens sakkunniga om den nationella situationen i fråga om bekämpning av

miljöskador. Avsikten är att offentliggöra den årliga ansökan om understöd i det elektroniska systemet, och där samtidigt berätta om prioriteringsområdena för ansökan om understöd det aktuella året. De sökande gör ansökan i det elektroniska systemet och därifrån skickas den till miljöskadefonden.

I det föreslagna 3 mom. föreskrivs det om ersättningsandelen av materielanskaffningen. När understöd beviljas bedöms vilken andel av totalkostnaderna för materielanskaffningen som kan ersättas ur fonden. På prövningen inverkar exempelvis hurdan anskaffning av materiel det är fråga om. När ersättningsbeloppet för anskaffningskostnaderna för båtar bedöms fäster man bland annat vikt vid hur mycket båten i fråga skulle förbättra bekämpningen av miljöskador i området. Anskaffningskostnaderna för materiel som används för bekämpning av miljöskador kan ersättas endast till en del eftersom det är fråga om statsunderstöd enligt statsunderstödslagen.

I det föreslagna 4 mom. föreskrivs det om giltigheten för beslutet om förhandsgodkännande. De positiva beslut om förhandsgodkännande som miljöskadefonden beviljar är giltiga högst tre år från det år beslutet meddelades. Således är exempelvis de beslut som meddelas 2025 giltiga till utgången av 2028. Giltighetstiden för besluten föreskrivs med avsikt till tre år så att de sökande hinner genomföra sina materielanskaffningar. Exempelvis tar det vid anskaffningen av en båt flera år innan den färdiga båten kan tas emot från varvet. Den slutliga ersättningen beviljas först efter att den sökande har lagt fram en utredning om de slutliga kostnader som orsakats. Den sökande ska med en separat ansökan ansöka om utbetalning av kostnaderna för anskaffningen hos miljöskadefonden. I ansökan ska en utredning om vilka de slutliga kostnaderna för anskaffningen varit ingå. Kostnaderna kan exempelvis ha stigit under den tiden som båten tillverkats på varvet. Därför kan de slutliga kostnaderna vara högre än vad som angetts i den ursprungliga ansökan.

2.7. Ikraftträdande

Det föreslås att statsrådet utfärdar en förordning om ersättningar och understöd som avses i miljöskadefonden.

Förordningen avses träda i kraft den 1 januari 2025 samtidigt som lagen om miljöskadefonden.